

# Η δυνατότητα νομοθετικής ρυθμίσεως του αιτήματος των γυναικείων οργανώσεων για την υποχρεωτική συμμετοχή των γυναικών κατά ποσοστό τουλάχιστον 35% στους υποψηφίους των βουλευτικών εκλογών (θέμα ποσοτώσεων)

της Νίκης Καλτσόγια-Τουρναβίτη  
Επικ. Καθηγήτριας Συνταγματικού Δικαίου

Το θέμα των ποσοτώσεων αποτελεί εφαρμογή και στον τομέα των πολιτικών δικαιωμάτων θετικών παρεμβάσεων της πολιτείας, «διορθωτικών» ή «εξισορροπητικών μέτρων», ώστε να διαμορφωθούν οι δυνατότητες ευρύτερης συμμετοχής των γυναικών στα όργανα λήψης αποφάσεων. Στηρίζεται στο γεγονός ότι η διαπιστούμενη κοινωνική, πολιτική, οικονομική και πολιτιστική **περιθωριοποίηση** των γυναικών αποτελεί ανασταλτικό παράγοντα για την ίδια την ανάπτυξη των κοινωνιών, όπως άλλωστε έχει αναγνωρισθεί και από διεθνείς οργανισμούς, παράγοντα ο οποίος οφείλεται στις κοινωνικές-θεσμικές-νομικές συνθήκες που αναπτύχθηκαν γύρω από τις βιολογικές ιδιαιτερότητες της γυναίκας, που τη συνδέουν με την αναπαραγωγή του ανθρώπινου γένους. Ήδη η παρέμβαση των ανεπτυγμένων κοινωνιών, όπως και στη χώρα μας με τη θέσπιση **θετικών μέτρων** υπέρ των γυναικών, (προστασία μητρότητας, ειδικά προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης κ.λπ.) με το συντονισμό μάλιστα αυτής της δράσης μέσα στα πλαίσια υπερκρατικών οργανισμών είναι επιτεύγματα του σύγχρονου κράτους ευποιίας των τριών τελευταίων δεκαετιών. Και αυτό γιατί είναι γεγονός αναμφισβήτητο ότι η εξάλειψη των θεσμικών-νομικών φραγμών της ισότητας μεταξύ των φύλων δεν είναι αρκετή για την αναβάθμιση του ρόλου των γυναικών στις σύγχρονες κοινωνίες.

Ειδικότερα στο θέμα της πολιτικής συμμετοχής, που άμεσα συνδέεται με την άσκηση των πολιτικών δικαιωμάτων η αντίληψη της **λειτουργικής αποστολής** των δικαιωμάτων αυτών, με τα οποία πραγμα-

τώνεται η δημοκρατία σε όλες τις πτυχές, είναι γενικά αποδεκτή η πεποίθηση ότι η ύπαρξη ενός δικαιώματος δεν αρκεί να κρίνεται από την έλλειψη νομικών ανισοτήτων αλλά και από το αποτέλεσμα των ελευθεριών αυτών. Και στον τομέα αυτό η πολιτική εμπειρία έχει καταδείξει ότι οι ίδιοι κοινωνικοί, οικονομικοί, θεσμικοί, πολιτιστικοί παράγοντες που προσδιόρισαν την υποβαθμισμένη θέση της γυναίκας σε όλους τους τομείς της ανθρώπινης δραστηριότητας, την έχουν εμποδίσει σε μια πιο δυναμική παρουσία στις σύγχρονες πολιτικές δομές της λήψης αποφάσεων. Η ίδια η λειτουργία των κομμάτων και οι μηχανισμοί που επικρατούν σ' αυτά αποτελούν ανασταλτικούς παράγοντες μιας ισότιμης συμμετοχής.

Με τα δεδομένα αυτά, που απλώς σκιαγραφήσαμε, η ρυθμιστική παρέμβαση της πολιτείας με τα νομοθετικά όργανά της δεν θα συνιστούσε παραβίαση των διατάξεων του Συντάγματος, γιατί γενικότερα στηρίζεται στο βασικό αίτημα της δημιουργίας των προϋποθέσεων για ευρύτερη πολιτική συμμετοχή, ιδιαίτερα των γυναικών, οι οποίες σε σύγκριση με τους άνδρες, τουλάχιστον στη χώρα μας δεν ξεπερνούν το 4% του αριθμού των βουλευτών, και πολύ μικρότερο ποσοστό στην κυβέρνηση. Αντίστοιχα, με μικρές μόνο διαφοροποιήσεις, είναι και τα ποσοστά των γυναικών σε πολλές άλλες ευρωπαϊκές χώρες.

Ειδικότερα όμως το θέμα των ποσοτώσεων δεν θα μπορούσε να κριθεί ως αντισυνταγματικό, εφόσον ο **νομοθέτης ήθελε** να τον υιοθετήσει, για τους εξής ειδικότερους λόγους:

1. Το σύνταγμα του 1975/86 διαμορφώνει σε μια ενότητα τις διατάξεις που αναφέρονται στην ανάπτυξη της προσωπικότητας, (άρθ. 2, παρ. 1, 5, παρ. 1) καθώς και στην ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών (αρ. 4, παρ. 2) ενώ αναγνωρίζοντας την ιστορικά, πολιτικά, θεσμικά και νομικά διαμορφωμένη κατάσταση επιτρέπει αποκλίσεις από την αρχή της ισότητας, που μπορούν να τεθούν ειδικά με το νόμο (αρ. 116 παρ. 2).

2. Η διάταξη του άρθρου 29 κατά την οποία «η οργάνωση και η δράση των πολιτικών κομμάτων οφείλει να υπηρετεί την ελεύθερη λειτουργία του δημοκρατικού πολιτεύματος» μπορεί να θεμελιώσει την άποψη ότι η εσωτερική διάρθρωση των κομμάτων **υπαγορεύει** την με την **ποσότωση** δημοκρατικότερη λειτουργία τους, με την δυνατότητα ταύτισης της έννοιας της δημοκρατίας με την ισότητα των φύλων.

3. Η λήψη θετικών μέτρων που ευνοούν τη γυναικεία συμμετοχή στις βουλευτικές εκλογές **συνιστάται και από τη διεθνή σύμβαση του ΟΗΕ του 1979 την οποία ανεπιφύλακτα υπέγραψε και η Ελλάδα και κύρωσε με νόμο το 1983**. Άλλωστε θα πρόκειται περί «**ειδικών προσακρίων μέτρων** που αποσκοπούν στην επίτευξη της εγκαθίδρυσης μιας πραγματικής ισότητας μεταξύ των ανδρών και των γυναικών» (άρθ. 4 παρ. 1, τονισμός δικός μας, βλ. και άρθρ. 3 και το βασικό άρθρο 7). Άλλωστε σ' αυτό το πνεύμα βρίσκεται και το σχέδιο ψηφίσματος που αναφέρεται στη συμμετοχή των γυναικών που έγινε αποδεκτό από ειδική επιτροπή του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και βρίσκεται υπό

συζήτηση.

Η συμβατική αυτή υποχρέωση των κρατών-μελών του ΟΗΕ, μεταξύ των οποίων και η Ελλάδα, όπως τονίζεται σ' αυτήν, δεν συνιστά απόκλιση από τις αρχές της ισότητας. Ειδικότερα για την Ελλάδα, όπως τονίζεται στη μελέτη της ΕΙ. Vogel-Polisky: Positive action and the constitutional and legislative hindrances to its implementation in the member states of the Council of Europe, Strasbourg, 1988, (Τα θετικά μέτρα -ή θετική διαφοροποίηση- και τα συνταγματικά και νομοθετικά εμπόδια για την εφαρμογή τους στις χώρες μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης), **δεν υπάρχει πρόβλημα, δεδομένου ότι το ί-**

**διο το Σύνταγμα προβλέπει και επιτρέπει αποκλίσεις βάσει ειδικών νόμων.**

Στο θέμα που ανέκυψε σχετικά με το αιτούμενο ποσοστό του 35% θα πρέπει και πάλι να τονιστεί ότι είναι το ελάχιστο ζητούμενο ποσοστό **υποψηφίων γυναικών** για το βουλευτικό αξίωμα, το οποίο με τα σημερινά δεδομένα αντιστοιχεί περίπου με το ποσοστό της συμμετοχής των γυναικών στα κόμματα και στο εργατικό δυναμικό της χώρας. Άλλωστε το θέμα της αναλογίας δεν είναι άγνωστο στο Σύνταγμα.

Αναμφισβήτητα το θέμα δεν είναι απλό. Υπάρχει ανάγκη **πολιτικής βούλησης** η οποία έχει άλλωστε επανηλειμμένα εκδηλωθεί και από τα ελληνικά πολιτικά κόμμα-

τα στο σύνολό τους. Η υιοθέτησή του, που θα πρέπει να στηρίζεται στη συνειδητοποίηση της βαθύτερης και γενικότερης σημασίας του, θα τονώσει τη γυναικεία συμμετοχή και αποτελεσματικότητα και θα συμβάλει στην προβολή του προτύπου της γυναίκας υπεύθυνης πολίτου, πρότυπο που, κατά τη γνώμη μας είναι τόσο αναγκαίο για την εποχή μας και γιατί η γυναικεία συμμετοχή, όπως δείχνουν πρόσφατες μελέτες, θα είχε πολλά θετικά να συνεισφέρει στην προστασία των οικουμενικών αξιών, όπως ζωής, ειρήνης, αφοπλισμού, αλληλεγγύης.